

MIQUEL BARCELÓ

Hi ha, de ben segur, quelcom d'inquietant en la possibilitat que la destrucció d'humans s'entén— pugui ser considerada només com a natural. No es tracta que s'ignori que, en efecte, en nombre a vegades altíssim, els humans han estat objecte de destrucció. El gran diluvi universal, l'enfonsament de l'Atlàntida, qualsevol dels terratrèmols i fins i tot les plagues abruptes de la pesta formen part de la consciència de la vulnerabilitat de l'espècie a intromissions cruelment aïngudes d'exterioros foscos i incontrolables, Déu, en el cas del diluvi, inclòs. Tot i que esgarrifosos, aquests episodis no resulten especialment perturbadors al tacte intel·lectual humà. En canvi, el suggeriment que una destrucció pugui ser analitzada i classificada com a "història natural" adverteix que aquells episodis de destrucció, qualsevulla que sigui, són susceptibles de consideracions i tracte intel·lectual similars als de qualsevol "història"; és a dir, d'una narració on, presumiblement, qui la fa diu conèixer-ne les causes i els efectes. L'enunciat, doncs, d'una història natural de la destrucció implica acceptar que accions humanes han pregonament intervingut a causar la destrucció. Bé, però, això hauria de ser només història, la de sempre. Per què es recorre, doncs, a la paraula "natural", que sembla atorgar a la noció vulgar quelcom de forassenyat, de gegantí, de grandàries i implacabilitat d'efectes aparentment incongruents amb el repertori habitual de causes humanes? Com pot ser una destrucció d'humans atribuïda a intervencions externes, inconscients i, a la vegada, reconeguda com a resultat de causes interiors a la societat dels humans, de mecànica, doncs, intel·ligible? O es tracta senzillament d'un acudit metafòric per assenyalar la immensa magnitud de la destrucció com si fos d'escala inhumana però tanmateix per humans produïda? Vegem-ho.

W. G. Sebald, autor alemany mort en accident de trànsit en una carretera anglesa el desembre de 2001, publicà el 1999 un assaig sobre, justament, "la his-

"A la 1 h de la matinada del 27 de juliol de 1943, 10.000 tones de bombes explosives i incendiàries foren llançades sobres les àrees residencials més denses, a l'est del riu Elba. La gran majoria dels alemanys dormien"

tòria natural de la destrucció" —traduït ara a l'espanyol—, amb el sobreentès que es tracta de destrucció d'humans. I no una de qualsevol sinó d'un extraordinari episodi de destrucció planificada d'alemanys entre 1943 i 1945. La RAF (Royal Air Force) va deixar anar un milió de tones de bombes sobre ciutats alemanyes i va produir la mort de 600.000 civils i va enrunar 3,5 milions de cases. Al final de la guerra hi havia 7,5 milions de gent sense sostre i, per exemple, 31,1 i 42,8 m³ d'escombraries per persona a Colònia i a Dresden respectivament. Però, com ell mateix —Sebald, vull dir— fa observar, aquest tipus d'addicions no permeten un adequat enteniment dels fets. Cal fer observacions més parcials i detallades, com ara que en un sol vespre, el del 22 de febrer de 1945, un únic bombardeig va destruir una tercera part de la població de les 60.000 persones que vivien a Pforzheim. O com que un presoner a la Kleine Festung a Theresienstadt va veure, per la finestreta de la seva cella, la brillant resplendor vermella que cremava la ciutat de Dresden, 70 quilòmetres lluny, i va sentir el tro buit de les bombes com si haguessin caigut en un soterrani de prop.

Sebald prova de fer intel·ligibles els episodis demanant com aquella "història natural de destrucció" va començar. Al cap i a la fi, tot allò va tenir el seu origen en un despatx, en un seguit de reunions

de gent. I va ser, la de la destrucció, una decisió lentament elaborada, des de 1940, quan, justament, el poder dels nazis a Alemanya lluia amb tota la seva esplendor. El pla, doncs, per rompre, segons es deia, la morai dels alemanys, va ser minuciosament preparat. Gran quantitat de gent va ser encomanada a pensar-hi i enormes quantitats de recursos van haver de ser produïts, seleccionats, transportats, emmagatzemats i redistribuïts. I, finalment, tots els moviments foren coordinats per una estricta jerarquia de comandament que decidia quan començar la destrucció i quin abast, en cada cas, tindria. Així, segons la relació que fa Sebald, ell mateix, ara, alemany mort també, a l'estiu especialment calorós de 1943 la RAF inicià, en compliment d'ordres rebudes, el bombardeig de la ciutat d'Hamburg. La Força Aèria del Vuitè Exèrcit dels Estats Units va col·laborar, aquesta vegada, en l'acció. A la 1 h de la matinada del 27 de juliol, 10.000 tones de bombes explosives i incendiàries foren llançades sobres les àrees residencials més denses, a l'est del riu Elba. La gran majoria dels alemanys dormien. En pocs minuts enormes boles de foc recorrien activíssimes l'àrea de 20 km². Cap a la 1.20 h la tempesta de foc tenia una alçada de 2.000 m i l'absorció d'oxigen produïa uns corrents d'aire amb la força d'huracans. Una tronada d'esclafits persistents sorgia de la foguera voraç i gegantina. Les flames corrien pels carrers a 150 km per hora. Es fonien els metalls, i l'aigua fins i tot cremava. A l'alba les columnes de fum s'enlairaven fins als 8.000 m. Quan al mes d'agost, quan tot s'havia refredat, començaren a fer net, es pogueren, estranyament, recollir alemanys, buidats de vida, encara asseguts a la taula o d'esquena a una paret. La majoria, en canvi, havien estat reduïts a cendra i, com assenyala Sebald, les restes de famílies senceres cabien i eren traslladades en un paner per a roba bruta.

El comandament aliat havia donat el nom de Gomorra a l'operació punitiva. El perquè aquest alt comandament va

de la destrucció

evitar esmentar Sodoma no consta en el paperam administratiu consultat pel difunt autor alemany. Però jo crec que no és cap desvari atribuir-ho a la discreció britànica de no voler, tot i declarant amb el nom de Gomorra la intenció magníficament punitiva de la seva operació, afegir innecessària humiliació a la mort, tan àvidament dispensada, sobre els endormiscats alemanys d'Hamburg. Com que són conegudes i reprovades les pràctiques sexuals dels sodomites, que atraueren, com és notori, la còlera de Déu i, en canvi, com que ningú sap què feien els de Gomorra, resultava convenient fer al·lusió només als que foren mereixedors d'un càstig igualment horrible estalviat, així, a l'alt comandament britànic qual-sevulla intenció de valorar denigratòriament els costums eròtics dels pobladors d'Hamburg. Aquest aspecte és passat per alt pel mateix Sebald, comprensiblement capficat a resoldre la dificultat de fer creïble el relat de la destrucció.

El càstig decidit pels aliats és només concebible si prèviament s'ha arribat a la convicció que l'estat nazi era un resultat característic de la societat alemanya, que tota ella era el seu entorn. Havent fet aquest pas analític no resultava difícil donar l'ordre a Sir Arthur Harris, el comandant en cap dels esquadrans de bombardeig, que comencés l'execució de l'operació militar dita "Gomorra". Si, en efecte, Harris tenia delit, com seguint el suggeriment d'altres autors manifesta Sebald, per la destrucció mateixa, i va aconseguir esbandir els pocs escrúpols que Churchill suposadament va tenir sobre la massivitat dels bombardeigs, és, tanmateix, quelcom d'irrellevant, atès que la consideració reflexiva sobre l'única identitat social, encarnada en l'estat nazi, de l'enemic alemany no permetia reticències de fons. Era la primera vegada que s'arribava a una consideració d'aquest tipus mitjançant raonaments polítics. Abans, a les colònies, per exemple, les decisions sobre la inferioritat de bàrbars i, per tant, la pertinència del seu maneig per europeus havien estat preses

Resultat d'un dels terribles bombardejos sistemàtics que els aliats llançaren sobre Alemanya, en aquest cas, una zona industrial de Berlín.

atenent a criteris racials, culturals i religiosos. I també podien, als seus efectes, vull dir, ser considerats com a formant part de la història natural de la destrucció.

Sovint, al llarg de tot el seu dolorós report, Sebald cerca precisar el sentit de l'estranyament atractiva noció que la destrucció d'humans sigui millor compresa com a història natural. Resulta, però, massa clar que "Gomorra" és una fabricació humana, des del solemne alt comandament fins al dubtós Harris, o fins a Sparky, el bombarder, o Scottie, l'enginyer de vol d'un dels aparells que procedents de Lancaster volaren aquella nit sobre terres alemanyes. Com aquest complex intel·ligent amb propòsits clars i resultats satisfactoris pot ser entès com una mecànica exterior, remotament iniciada, fora de control humà, doncs, i abruptament sorgida? O potser l'episodi de la destrucció –si és successivament tingut en compte com a resultat humanament aconseguit, amb intervenció, doncs, de la consciència, i, a la vegada, després, com a conseqüència de tot un seguit de causes, entre les quals hi ha la mateixa consciència, mesclades en proporcions tals que, com temeràriament apunta Sebald, allò que podia, inicialment, considerar-se història autònoma de l'espècie esdevé, en una dimensió superior, història natural?

Aquesta nova qualitat resulta ben palesa en el fet que els efectes de la història

natural de la destrucció solen ser irreversibles i entren a formar part de la consciència humana convencional. Qui demana la restauració de la distribució poblacional anterior a 1492? Per què no ha d'haver-hi negres al Carib o a Geòrgia? Per què hauria de tornar a haver-hi indis on n'hi havia? Qui demana que els blancs tornin tots a casa seva? És justament la irreversibilitat dels efectes el que assegura la indiscutible racionalitat d'aquelles causes. Fou admirable la torbació del novel·lista W. G. Sebald, alemany ara extint, cercant d'entendre el sentit, si és que en tenia, de l'estranya referència sobre la possibilitat que hi hagués una història natural de la destrucció. Però, com el lector advertirà, no és ell qui l'anuncià. Va ser, en realitat, Solly Zuckerman, que, després de visitar les runes de Colònia, ell que havia intervingut en la discussió sobre com s'havien de conduir els bombardeigs més eficients, va al·ludir, esparverat, a la "història natural de la destrucció". Havia de ser un article que el mateix Lord Zuckerman escriuria per a la revista *Horizon*. No ho va fer mai. Interrogat pel desolat Sebald, els anys vuitanta del segle passat Lord Zuckerman no recordava exactament el que havia volgut dir. Una prova eloqüent, doncs, de la irrellevància de la consciència per entendre la història natural de la destrucció.

Miquel Barceló és escriptor